

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

PROVISION OF PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS

Задніпряна–Корінна М.Ю., к.ю.н.,
доцент кафедри економіки і права*Національний університет харчових технологій*Корінний С.О., к.ю.н.,
доцент кафедри економіки і права*Національний університет харчових технологій*

Забезпечення захисту прав і свобод людини широко розглядаються і обговорюються на різних рівнях – від міжнародних організацій до національних урядів. Міжнародні організації, такі як ООН, Європейський Суд з прав людини, Міжамериканська комісія з прав людини та багато інших, грають важливу роль у забезпеченні захисту прав людини на світовому рівні. Їх механізми моніторингу, розгляду скарг та надання рекомендацій допомагають звертати увагу на порушення прав людини та сприяти їх врегулюванню. Слід зазначити, що розвиток цифрових технологій створює нові виклики у сфері захисту прав людини. Питання приватності, свободи слова та доступу до інформації в інтернеті стають все більш актуальними. Розробка ефективних нормативно-правових рамок та застосування їх у практиці стають важливими завданнями суспільства. Сучасні реалії показують, що збройні конфлікти, війни та гуманітарні кризи мають серйозний вплив на захист прав людини. Цивільні населення часто стають жертвами порушень, включаючи вбивства, насильство, насильства і переміщення. Організації, такі як Міжнародний комітет Червоного Хреста та ЮНІСЕФ, працюють на місцях, щоб забезпечити захист і гуманітарну допомогу постраждалим. Проаналізувавши в статті міжнародну практику, слід зазначити, що більшість країн впроваджують, вдосконалюють внутрішні законодавчі та інституційні механізми для забезпечення захисту прав людини. Наприклад, конституція, судова система, правоохоронні органи та органи прокуратури грають важливу роль у забезпеченні справедливості та захисту прав людини. Важливо зауважити, що ситуація з захистом прав людини різниться в різних країнах і може залежати від політичної ситуації, економічного стану, культурних традицій та інших факторів. Однак загальна тенденція полягає у постійній боротьбі за зміцнення захисту прав і свобод людини на всіх рівнях.

Ключові слова: основоположні права людини, захист прав особи, законодавство, права дитини.

Ensuring the protection of human rights and freedoms is widely considered and discussed at various levels – from international organizations to national governments. International organizations such as the United Nations, the European Court of Human Rights, the Inter-American Commission on Human Rights and many others play an important role in ensuring the protection of human rights at the global level. Their mechanisms for monitoring, handling complaints and making recommendations help draw attention to human rights violations and facilitate their settlement. It should be noted that the development of digital technologies creates new challenges in the field of human rights protection. Issues of privacy, freedom of speech and access to information on the Internet are becoming more and more relevant. The development of effective regulatory and legal frameworks and their application in practice are becoming important tasks of society. Modern realities show that armed conflicts, wars and humanitarian crises have a serious impact on the protection of human rights. Civilians are often victims of violations, including killings, violence, abuse and displacement. Organizations such as the International Committee of the Red Cross and UNICEF are working on the ground to provide protection and humanitarian assistance to those affected. Having analyzed international practice in the article, it should be noted that most countries implement and improve internal legislative and institutional mechanisms to ensure the protection of human rights. For example, the constitution, judiciary, law enforcement and prosecutorial bodies play an important role in ensuring justice and protecting human rights. It is important to note that the situation with the protection of human rights varies in different countries and may depend on the political situation, economic condition, cultural traditions and other factors. However, the general trend is a constant struggle to strengthen the protection of human rights and freedoms at all levels.

Key words: fundamental human rights, protection of individual rights, legislation, child rights.

Забезпечення захисту прав і свобод людини є важливою складовою справедливого і демократичного суспільства. Основними інструментами для цього є закони, політичні структури, міжнародні угоди та система правосуддя. На наш думку, слід виділити ключові аспекти, які сприяють захисту прав і свобод людини, а саме :

–законодавство: утвердження правової системи, яка гарантує рівність перед законом, недискримінацію і захист прав людини. Це включає конституцію, закони, декларації прав людини та інші правові акти;

–незалежність судової системи: суди повинні мати незалежність від впливу владних органів або інших структур, щоб забезпечити справедливість і незалежне розглядання справ. Процес судочинства повинен бути прозорим, а рішення – виконуваними;

–механізми правової захисту: створення ефективних механізмів правової захисту, таких як органи з правозахисною функцією, омбудсмени, комітети та комісії, які розглядають скарги громадян і захищають їхні права;

– свобода слова і вираження: забезпечення свободи слова, преси та інформації, що є важливим для висловлення думок, обміну ідеями та викриття порушень прав людини. Це також включає захист журналістів від цензури, переслідування та насильства;

– заборона на катування і нелюдську поведінку: Встановлення механізмів для запобігання катуванню, жорстокому, нелюдському або принижуючому поведінню або покаранню. Це включає заборону на смертну кару та недоторканність особи;

– рівність і недискримінація: гарантування рівних прав для всіх людей без будь-якої форми дискримінації, включаючи расову, етнічну, релігійну, гендерну, сексуальну орієнтацію та інші ознаки;

– міжнародний контекст: ратифікація та дотримання міжнародних договорів та конвенцій, таких як Всесвітня декларація прав людини та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Співпраця з міжнародними організаціями іноді може підсилити захист прав людини.

Це лише загальні принципи, і в різних країнах можуть бути різні системи та підходи до захисту прав і свобод людини. Важливо, щоб держава забезпечувала активний механізм для захисту прав людини і реагувала на порушення, забезпечуючи винним відповідне покарання та компенсацію потерпілим. Слід зазначити, що у загальних принципах права, сформульованих судовою практикою дістали розвитку такі важливі принципи юридичної відповідальності, що стосуються фізичних та юридичних осіб: принцип пропорційності, презумп-

ція невинуватості, презумпція правомірності дій приватної особи, принцип належного виконання встановлених законом обов'язків та інші. Для України зміст більшості означених принципів залишаються недостатньо дослідженими. Впродовж останніх років розпочалися дослідження змісту таких важливих принципів, як принципи забезпечення захисту прав і свобод людини, принципу пропорційності, принципу субсидіарності, принципу верховенства права тощо.

Серед інноваційних принципів, що потребують встановлення самостійних санкцій за порушення вимог взаємодії фізичних з органами публічної влади, слід віднести: доступність послуг публічної адміністрації; право приватних осіб на подачу доказів у справі, на отримання обґрунтованої відповіді адміністрації; часові обмеження розгляду адміністративних справ; обов'язок адміністрації повідомити про прийняття та зміст адміністративного акта та способів його оскарження. Важливо відмітити в контексті даного дослідження, що забезпечення дотримання вимог означеної групи принципів неможливе без встановлення дієвих гарантій реалізації та захисту прав, свобод, законних інтересів приватних осіб в означених правовідносинах. Не менш важливим залишається впровадження ефективних засобів судового оскарження незаконних дій, рішень, бездіяльності суб'єктів владних повноважень.

Важливими презумпціями, що визначаються для фізичних осіб, виступають презумпція дозволу робити все, що не заборонено законом, принцип пріоритету прав і свободи особи, презумпція невинуватості та деякі інші, які отримали належну розробку у вітчизняній теорії права і держави та не потребують детального розгляду у даному дослідженні.

Слід зазначити про значний поступ у захисті прав і свобод людини в законодавстві країн-членів Європейського Союзу, що пов'язується низкою вчених і дослідників із підписанням Маастрихтського договору у 1992 р. та значним збільшенням повноважень Європейського Союзу в означеній сфері, адже останньому були передані значно ширші повноваження від держав-членів, у результаті чого було створено нові умови для вдосконалення захисту прав і свобод приватних осіб [1].

Важливим принципом, дотримання якого встановлено в законодавстві Європейського Союзу, виступає принцип обов'язкового дотримання вимог рівності перед законом, що тісно пов'язано з дотриманням принципів пропорційності та недискримінації, специфіка застосування яких має дістати окреме вивчення та закріплення в програмних документах з гармонізації вимог законодавства України та Європейського Союзу.

Майже всі держави-члени Європейського Союзу в своїх конституціях наголошують на необхідності захисту прав і свобод громадян. Встановлюються важливі гарантії дотримання прав людини, її свобод, у тому числі у випадку її обмеження на підставі і в порядку, передбаченому законом. Зокрема «позбавлення особи свободи на законних підставах є винятком з фундаментальних гарантій особистої свободи та має переглядатися незалежним судовим органом. Відповідно до ст. 5 у справі «Курт проти Турції» від 25 травня 1998 р. будь-яке позбавлення свободи повинно відповідати цілям захисту людини від свавілля та повинно здійснюватися відповідно до процесуальних норм національного права» [3, с. 212].

Захист прав приватних осіб є важливою складовою сучасного правового порядку. Ці права зазвичай включають особисту свободу, приватність, власність, свободу вираження думки, право на справедливий суд, недоторканність та безпеку особи. Ці принципи передбачаються законом багатьма країнами і захищаються міжнародними документами. Захист прав приватних осіб може бути здійснений різними способами. Одним із найважливіших є належна

регуляція і контроль діяльності правоохоронних органів та інших державних структур. Це включає надання особам можливості використовувати судовий захист, процесуальні процедури арешту, обшуку та затримання, а також захист від незаконного втручання в особисте життя. Крім того, законодавство повинно передбачати механізми відшкодування збитків, завданих приватним особам через порушення їх прав. Такі механізми можуть включати грошові компенсації, реституцію, покарання винних осіб та інші заходи відшкодування. Важливим елементом захисту прав приватних осіб є також громадська свідомість та активна громадська участь. Це включає право на свободу слова, свободу зібрань та об'єднань, а також можливість громадського контролю за діяльністю владних структур та правоохоронних органів. Загальна мета захисту прав приватних осіб полягає в забезпеченні справедливості, рівності перед законом та гідного статусу кожної особи в суспільстві.

Окремо слід зазначити про захист прав приватних осіб у відносинах з фінансовими та кредитними установами. Зокрема банкам при виконанні своїх повноважень необхідно виходити з пріоритету економічних і соціальних прав людини та громадянина. Включаючи і напрям банку щодо видачі ліцензії кредитній організації і у випадках відкликання ліцензії, перш за все стосовно забезпечення права на захист законних прав фізичної особи, з якою взаємодіють кредитні організації, її клієнти та власники.

У рішеннях Європейського суду з прав людини щодо політичних прав громадян встановлено, що свобода політичної дискусії є стрижнем демократичного суспільства, захист особистих думок є однією з цілей свободи зібрань та об'єднань (рішення у справах «Стіл та інші проти Сполученого Королівства» від 23 вересня 1998 р., «Вотт проти Німеччини» від 26 вересня 1995 р.). Слід зазначити, що в поясненнях до Керівних принципів закріплюється, що свобода асоціації, включаючи свободу створення політичних партій повинна аналізуватися як один з наріжних каменів плюралістичної демократії, обмеження цього права в демократичному суспільстві можуть допускатися. Також зазначено, що саме при забороні чи розпуску політичних партій роль правосуддя є надзвичайно важливою та що будь-які обмеження у здійсненні основних прав людини через діяльність політичних партій несумісні з відповідними положеннями згаданої Конвенції [4, с. 56].

Окремо слід зауважити про дотримання прав дитини. Забезпечення прав дитини здійснюється відповідно до положень Конвенції про права дитини Організації Об'єднаних Націй. В основу покладено необхідність забезпечення вільного і повноцінного розвитку дітей. Головним пріоритетом у захисті дітей є захист інтересів і потреб дитини.

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй 20 листопада 1989 р. прийняла «Конвенцію про права дитини», яка конкретизує положення «Декларації про права дитини» та встановлює стандарти для захисту, питання піклування держави і суспільства про соціально незахищені групи дітей (сиріт, інвалідів, біженців), а також створюється спеціальний механізм контролю [2]. Основні положення цієї Конвенції передбачають наступне:

- недискримінація: кожна дитина має право на рівний доступ до всіх прав і можливостей без будь-якої форми дискримінації, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, інвалідності чи будь-якої іншої характеристики дитини, її батьків або осіб, які несуть відповідальність за неї;
- найкращі інтереси дитини: при всіх діях, що стосуються дітей, враховуються їхні найкращі інтереси. Батьки, опікуни та урядові органи повинні робити все можливе для забезпечення благополуччя дитини і захисту її прав;
- право на життя, виживання та розвиток: дитина має право на життя та на розвиток у всіх сферах свого життя,

включаючи фізичний, психологічний, соціальний і культурний розвиток;

– дитина має право на свободу висловлювання своїх думок, належне врахування їх у справах, що стосуються її, і право об'єднуватися з іншими дітьми для вираження своїх поглядів;

– дитина має право на захист від будь-якого насильства, фізичного та психологічного зловживання, знуцань або експлуатації. Вона також має право на спеціальний захист у разі залучення до збройних конфліктів або якщо перебуває під опікою держави;

– право на освіту: дитина має право на отримання освіти, яка сприяє її повному розвитку і підготовці до активної участі у суспільстві;

– право на здоров'я: Дитина має право на найвищий стан фізичного і психічного здоров'я. Вона має отримувати медичний догляд і медичну допомогу, яка необхідна для забезпечення цього права.

Ці принципи та багато інших надають основу для захисту прав дитини. Вони служать основою для розроблення законодавства, політик та програм, спрямованих на захист та підтримку дітей у всьому світі. Кожен із нас має зобов'язання дбати про дотримання прав дитини та створення безпечного та благополучного оточення для них. Слід підкреслити, що в Конвенції проголошується, що дитина є повноцінною і повноправною особою, самостійним суб'єктом права. Відповідно до «Гаазької конвенції про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення» було встановлено гарантії дотримання основних прав дитини при здійсненні усиновлення, створення системи співробітництва між державами для недопущення викрадення, торгівлі дітьми. До спеціальних міжнародних документів у сфері охорони та гарантування прав дітей на регіональному рівні можна віднести «Європейську конвенцію про здійснення прав дітей» від 25 січня 1996 р. Захист прав дитини є надзвичайно важливою темою, яка стосується всіх суспільств. Основна мета захисту прав дитини полягає в забезпеченні їхнього фізичного, соціального та емоційного благополуччя.

На сьогоднішній день проаналізувавши сучасну практику, можна констатувати, що сфера захисту прав людини стикається з численними проблемами, які потребують уваги і вирішення. Ось деякі з найбільш серйозних проблемних питань:

1. Порушення прав на свободу вираження думок, у деяких країнах журналістів, активістів та громадських діячів переслідують за критику влади або висловлювання незгоди. Це призводить до обмеження свободи слова та інформаційної свободи.

2. Порушення прав жінок, існують проблеми з насильством щодо жінок, дискримінацією на робочому місці, обмеженням доступу до освіти та медичних послуг, абортами, примусовим шлюбом та іншими формами порушення прав жінок.

3. Дискримінація на расовій та етнічній основі, багато людей стикаються з дискримінацією через свою расу, національність або етнічне походження.

4. Порушення прав біженців та мігрантів, багато біженців і мігрантів зазнають порушення своїх прав на захист, житло, медичну допомогу та працевлаштування. Вони можуть бути позбавлені основних гуманітарних потреб і стикатися з насильством, зокрема з використанням незаконної примусової праці та торгівлі людьми.

5. Порушення прав дітей, ці питання вимагають від урядів, організацій громадянського суспільства та міжнародних організацій посилення зусиль для захисту прав людини та забезпечення справедливості та рівноправ'я для всіх людей.

Захист прав і свобод людини є важливою темою в сучасному суспільстві, що означає забезпечення та гарантування рівних прав і свобод кожній людині без будь-якої дискримінації чи недоліку. Кожна особа має фундаментальні права, такі як право на життя, свободу, недоторканість, свободу слова, свободу думки, релігії, демократичної свободи, право на свободу вибору свого життя, включаючи свободу виражати свою ідентичність, релігію, переконання, право на справедливий суд та інші права, визнані міжнародними конвенціями. Захист прав особи включає заборону будь-якої форми дискримінації, такої як расова, етнічна, статева, релігійна, соціальна або інша дискримінація, також включає принцип соціальної справедливості, що передбачає рівні можливості для всіх людей незалежно від їхнього соціального статусу, економічного положення чи походження. Це лише декілька аспектів захисту прав особи. Захист прав особи є важливою складовою демократичного суспільства і вимагає уваги, зусиль та спільної дії всіх членів суспільства, уряду та організацій з метою забезпечення справедливості та рівності для всіх.

ЛІТЕРАТУРА

1. Європейська енциклопедія, упоряд. В. С. Дудік. К., 2008. 544 с.
2. Міжнародні документи ООН з питань прав людини: Право-Українська Правнича Фундація. К., 2020. 50 с.
3. Трансформація правової системи України: євроінтеграційний вимір : монографія . В. Д. Гвоздецький [та ін.] ; заг. ред. В. Д. Гвоздецький ; Академія управління МВС України. К. : Логос, 2009. 378 с.
4. Формування європейського правового простору: історія і сучасність : матер. міжнар. наук.-практ. конф., ред. кол. : Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк, О. Я. Трагнюк. Х. : НДІ дер. буд-ва та місц. самоврядування, 2011. 235 с.